

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 490 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
<i>Тургунова Нилуфар Абдусаломовна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	16
<i>Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon</i>	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов	19
<i>Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi</i>	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi	29
<i>Sattarov Farrux Nuridinovich</i>	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish	35
<i>D. K. Ibadullayev</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	41
<i>Isabekova Dilafruz Shermirzayevna</i>	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
<i>Юсупова Элеонора Фердинандовна</i>	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik	51
<i>Matyaqubova Nazira Hikmat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
<i>Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li</i>	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL)	60
<i>M. D. Boynazarova</i>	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки	63
<i>Нормуратов Абдулла Саппарович</i>	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
<i>Normuratov Abdulla Sapparovich</i>	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari	70
<i>Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
<i>Omonova Charos Baxodir qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
<i>Saidova Zulfizar Norbobo qizi</i>	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
<i>Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna</i>	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida	91
<i>Abdullayev Botir Jabbor o'g'li</i>	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
<i>Abdumannan Maxammatov</i>	

“Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi”	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	
Fizika fanini o'tmda o'qitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
<i>Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna</i>	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darslarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish ..	111
<i>Allamuratov G'ofur Ashurovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
<i>Amanova Albina Dexqon qizi</i>	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
<i>Berdiqulova Zamira Albertovna</i>	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
<i>Diibar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
<i>Hasanova X. Z.</i>	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
<i>Hikmatov Bobobek Saydulloyevich</i>	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
<i>Isaxanova Oybarchin Abduraxim qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna</i>	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari.....	149
<i>Mo'minov Baxtiyor Karamatovich</i>	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
<i>Oblakulova Nodira Abduvali qizi</i>	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi.....	160
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
<i>Normaxmatova Feruza Ruziboyevna</i>	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
<i>O'rishboyeva Xumora O'rol qizi</i>	
Maktabda jismoniy tarbiya darslarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
<i>Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi</i>	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
<i>Ro'ziboyeva Fotima Quدرات qizi</i>	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
<i>Sadarova Nilufar</i>	
Neyroestetik stimulning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari.....	193
<i>Salaxidinova Xolida Xaliljonovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatlari 198 Salomov Abdurasul Axmadovich</p> <p>Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi 201 Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaeva Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev</p> <p>Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari..... 205 Sojida Safarova Saxadin qizi</p> <p>Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida..... 207 Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi</p> <p>Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish 210 Xoldorova Mashxura G'ulomovna</p> <p>Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов 214 Нурбаев Бахтиёр Шириневич</p> <p>Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari..... 217 To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna</p> <p>Ta'lim jarayonida va talabalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati 223 X. Xalilova, N. Niyazova</p> <p>Optimization of Periodontal Disease Treatment Tactics in Patients With Chronic Hepatitis C After Achieving a Sustained Virological Response 227 Makhmudova Ugiyoy Bakhtiyorovna</p> <p>Pathogenetic and Clinical Rationale for the Prevention and Management of Periodontal Diseases in Workers Within Dust-Hazardous Environments 230 Turumova Marjona Bakhodirovna</p> <p>Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining boshqaruv faoliyati va kasbiy madaniyati 233 Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Soloyeva Rayhonoy Ravshanbek qizi</p> <p>Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan ijodiy muhitni tashkil etishning ilmiy-metodologik asoslari 236 Sultanov Xaytboy Eraliyevich</p> <p>Ma'naviy-ma'rifiy faoliyat orqali o'smirlarda huquqbuzarlik profilaktikasining pedagogik asoslari 241 Umarov Qobiljon</p> <p>Maktab o'quvchilari orasida kiberbulling profilaktikasi yo'llari 245 Jannazarova Juldizxan Aliiyar qizi</p> <p>Kimyo ta'limi jarayonida kreativ yondashuv asosida kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 250 Allaberdiyeva Zebinisobegim Ismoiljon qizi</p> <p>Universality in Phraseological Units in English, Dutch and Uzbek 253 Khaydarova Guzalkhon</p> <p>Texnologik ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: universitet darajasida istiqbollor 256 Musurmonova Ma'mura Oman qizi, Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna</p> <p>Chet el va mahalliy tajribalarda muhandislik musobaqalari samaradorligi 261 N. Nomozova, A. Muxamadiyev</p> <p>Autizm spektri buzilishlarining klinik-pedagogik xususiyatlari va ularni korreksiyalashning ilmiy asoslari..... 267 Polatova P. M., Polvonova Kishchan Ravshanovna</p> <p>Tenglamalar ildizlarini aniqlashda vatarlar usuli va python dasturiy modeli 272 Rizayeva Bahoroy Jahongir qizi</p> <p>Algebra fanini o'rganishda talabning xatolarini tahlil qilish va ularni bartaraf etish usullari 277 Zaxiriddinova Shahlo Zahiriddin qizi, Norboyeva E'zoza O'tabek qizi, Oqbutayeva Sumbula Normuhammad qizi</p> <p>Интегрированный подход как основа развития русской связной речи иноязычных студентов неязыковых специальностей 280 Бозорова Хулкар Одинакуловна</p>
-------------------------------------	--

Оптимизация трудовых отношений в системе общего среднего образования на основе HR-менеджмента: эмпирический анализ.....	284
Турикова Лазокат Машрабовна	
Pedagoglarning huquqiy maqomi hamda global kompetensiyalar bilan bog'liq muammo va yechimlar.....	296
Javohir Baxtiyorovich Shukurov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida og'zaki nutqni rivojlantirishning kommunikativ yondashuv asoslari.....	305
Holikulova Feruza Xasanovna	
Talabalarda internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning agressiv xulq-atvorga ta'siri.....	309
Tosheva Sayyora Raxmonqulovna	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	314
Nurmatova Iroda Toxtasinovna, Qutlimuratova Dilnoza Oybek qizi	
O'quv materiallarini didaktik prinsiplar asosida bayon qilishning nazariy-amaliy asoslari.....	318
Turdiyeva Navruza Sheraliyevna	
Raqamli va globallashtirilgan muhitda maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish.....	323
Avazova Xidoyat Zafar qizi	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida badiiy asar tahlil qilish kompetensiyasini shakllantirish orqali o'quvchilar nutqini boyitish ("Bog'bon va nihol" rivoyati misolida).....	327
Normurodova Nigora Abdusattorovna, Abduxalilova Mohinur To'raqul qizi	
Qoraqalpog'iston cho'l yaylovlarning holatiga katta qumsichqonlar ta'sirini baholash.....	331
Adilbayeva Genjexan	
O'zbekiston zaminida uyg'onish - renessans hodisasining yuz berishi: shakllanishi, musulmon va insoniyat dunyosi taraqqiyotidagi o'rni.....	335
Choriyev Mirjalol Baxtiyor o'g'li	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining ekologik kompetentligini badiiy-loyihaviy faoliyat orqali rivojlantirish metodikasi.....	340
Istamov Zavqiddin Sa'dulloevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fonetik kompetensiyani rivojlantirish orqali orfoqrafik va orfoepik bilimlarni shakllantirish.....	344
Mamasidikova Naima Toxirjon qizi	
Talabalarining mustaqil o'qish va o'rganish kompetensiyalarini rivojlantirishning metakognitiv aspektlari.....	348
Mirsobitova Parvina Bahodir qizi	
Sun'iy intellekt vositasida talabalarining axloqiy-estetik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari..	351
Muminov Zokir Sharop o'g'li	
Ta'lim muhitining o'quvchilarning emotsional holatiga ta'siri.....	354
Nurmatov Nurhayot Nurziyat o'g'li, Otaqurbonbova Nigina Rustam qizi	
STEAM yondashuvi asosida o'simliklar fiziologiyasi fanida o'quv mazmunini didaktik qayta tashkil etish xususiyatlari.....	358
Xoliqulova Gulchehra Alimardon qizi	
Особенности развития эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста.....	363
Мирзаева Наргиза	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari.....	367
Abdanbekova Nilufar Rixsiyevna	
O'qituvchining pedagogik mahoratini takomillashtirish va uni rivojlantirish omillari.....	370
Ismailova Shaira Ferdausovna	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	373
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
Inkluziv ta'limda pedagoglarning mahorati va pedagogik innovatsiyalar.....	378
Raxmonova Gullola Shavkatovna	
The Impact of Collaborative Writing Activities on EFL University Students' Essay Writing Skills: A Classroom-Based Study.....	382
Shovkiewa Munisa Shonazar kizi	

ChatGPT va generativ AI vositalarining o'quv jarayonidagi didaktik imkoniyatlari.....	386
<i>Sotivoldiyev Shohruhmirzo Abdumalik o'g'li</i>	
O'qituvchi shaxsining pedagogik etikasi va kasbiy madaniyati.....	390
<i>Sultonova Nargiza Nigmatovna</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida talabalarning media savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	393
<i>Zaxiriddinova Shaxlo, Nurova Manzura, Murodova Fayoza</i>	
Talabalar matematik tafakkurini rivojlantirishda analizdan masalalar yechish strategiyalari	397
<i>Zaxiriddinova Shaxlo, Tuffiyeva Roziya, Ismatullayev Javohir</i>	
Роль социальной компетенции в процессе интенсивного когнитивного развития	402
<i>З. Ф. Азизова</i>	
Роль научного знания в повышении качества образования	406
<i>Сагатова Диёра Абдулазиз кизи</i>	
Методы использование информационных технологий в научном исследовании качества образования в ВУЗе.....	409
<i>Уразова Марина Батыровна, Туленова Карима Жандаровна, Генжебаева Кундуз Саламат кызи</i>	
Академический стресс и формирование механизма “самообвинения” у студентов.....	412
<i>Хошимова Дилорам Анваровна, Немаджанова Наргиза</i>	
OTM, mahalla va oilalarda barqaror ma'naviy-axloqiy muhitni takomillashtirish tizimi.....	416
<i>Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich, Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich</i>	
O'smirlar deviant xulq-atvori shakllanishida ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik bosh omil sifatida.....	421
<i>Olliberdiyeva Buoysha Baxromjon qizi, Tohirova Go'zaloy Davronbek qizi</i>	
Oliy ta'limda tasviriy va amaliy san'at integratsiyasining zamonaviy pedagogik metodlari (Buxoro amaliy san'ati misolida).....	426
<i>Abdullayev Suxrob Sayfullayevich</i>	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda steam yondashuvining roli	431
<i>Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li</i>	
Deviant xulq shakllanishining biopsixologik faktorlari.....	434
<i>Ro'ziqulova Sevinch Ubaydullo qizi, Tohirova Go'zal Davronbek qizi</i>	
Эмоциональная устойчивость как психологический фактор развития профессиональной компетентности будущих педагогов	437
<i>Рафиев Фарход Акилович</i>	
Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarish tizimini takomillashtirishning metod va mexanizmlari.....	440
<i>Aziboyev Shuhrat Olimovich</i>	
Bola nutqi buzilishlarining psixologik sabablari.....	444
<i>Xadicha Kamalova, Ziyodullo Elov</i>	
O'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish orqali tanqidiy fikrlash va mustaqil o'qish ko'nikmalarini shakllantirish	448
<i>Xolmatova Sabohat Ilhomovna</i>	
O'qish savodxonligi darslarida xalqaro baholash tadqiqoti topshiriqlaridan foydalanish	452
<i>Boychayeva Sharifa Saidkulovna</i>	
Формирование иноязычной коммуникативной компетенции с помощью задания “диктоглосс”	457
<i>Касымова Феруза Суннатовна</i>	
Ta'lim paradigmalarining evolyutsiyasi va zamonaviy tendensiyalari	462
<i>Abdug'aniyeva Shaxzoda Shuxrat qizi</i>	
O'qish savodxonligi darslarida badiiy va ilmiy-ommabop matnlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	466
<i>Ostonova Madina Furqat qizi</i>	
Milliy cholg'u sozlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari	470
<i>Raimjonov Sunnatulla O'ktamovich</i>	
Forsayt pedagogikasi asosida talabalarning kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning amaliy jihatlari	474
<i>Dushaboyeva Dinara Bahrom qizi</i>	

Sun'iy intellekt yordamida individual o'qish yo'nalishini yaratish478 Irgasheva Madina Irgashovna	478
Ahmad al-Farg'oniyning hayot yo'li va ilm-fanga qo'shgan hissasi483 Temirov Nabijon Solievich, Mo'sajonova Gulxumor Abduhalim qizi	483
Data-Driven yondashuv asosida o'quvchilarning jismoniy rivojlanishini monitoring qilish va prognozlash modeli486 Valiyev Jasurbek Saydullo o'g'li	486

TA'LIM PARADIGMALARINING EVOLYUTSIYASI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Abdug'aniyeva Shaxzoda Shuxrat qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti
Pedagogika mutaxassisligi 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Ta'lim paradigmalarining tarixiy rivojlanishi, ularning bosqichma-bosqich evolyutsiyasi hamda zamonaviy ta'lim tizimida kuzatilayotgan asosiy tendensiyalar tahlil qilinadi. An'anaviy ta'lim modelidan boshlab kompetensiyaga yo'naltirilgan, innovatsion va raqamli ta'lim paradigmalarigacha bo'lgan jarayonlar ilmiy-nazariy jihatdan yoritiladi. Global ta'lim makonida shakllanayotgan yangi yondashuvlar, jumladan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, integrativ o'qitish usullari, hamkorlikda o'rganish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish masalalari ko'rib chiqiladi. Ta'lim paradigmalaridagi o'zgarishlarning jamiyat taraqqiyoti, ilm-fan rivoji va ijtimoiy ehtiyojlar bilan uzviy bog'liqligi asoslab beriladi. Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogning roli, ta'lim jarayonining mazmuni va metodlaridagi yangilanishlar tahlil etiladi. Natijalar ta'lim tizimini takomillashtirish, pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish hamda innovatsion yondashuvlarni amaliyotga joriy etishda muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: ta'lim paradigmasi, ta'lim tizimi evolyutsiyasi, zamonaviy ta'lim tendensiyalari, innovatsion pedagogika, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, pedagogik texnologiyalar, raqamli ta'lim, uzluksiz ta'lim, ta'lim sifatini oshirish, pedagog faoliyati, ta'limda integratsiya.

Abstract: The historical development of educational paradigms, their step-by-step evolution, and the main trends in the modern education system are analyzed. The processes ranging from the traditional model of education to competency-based, innovative, and digital educational paradigms are examined from a scientific and theoretical perspective. Contemporary approaches emerging in the global educational space are considered, including learner-centered education, integrative teaching methods, collaborative learning, and the effective use of information and communication technologies. The interrelation between changes in educational paradigms and social development, scientific progress, and societal needs is substantiated. The transformation of the teacher's role, as well as changes in the content and methods of the educational process, are analyzed. The findings have significant theoretical and practical value for improving the education system, enhancing pedagogical effectiveness, and implementing innovative approaches in practice.

Key words: educational paradigm, evolution of the education system, modern education trends, innovative pedagogy, learner-centered education, competency-based approach, pedagogical technologies, digital education, lifelong learning, improving the quality of education, pedagogical activity, integration in education.

Аннотация: Анализируются историческое развитие образовательных парадигм, их поэтапная эволюция и основные тенденции современной системы образования. Научно-теоретически освещаются процессы от традиционной модели обучения до компетентностно-ориентированных, инновационных и цифровых образовательных парадигм. Рассматриваются современные подходы, формирующиеся в глобальном образовательном пространстве, включая личностно-ориентированное обучение, интегративные методы преподавания, совместное обучение и эффективное использование информационно-коммуникационных технологий. Обосновывается взаимосвязь изменений образовательных парадигм с развитием общества, науки и социальными потребностями. Анализируются трансформация роли педагога, а также обновления содержания и методов образовательного процесса. Полученные результаты имеют важное теоретическое и практическое значение для совершенствования системы образования, повышения эффективности педагогической деятельности и внедрения инновационных подходов в практику.

Ключевые слова: образовательная парадигма, эволюция системы образования, современные образовательные тенденции, инновационная педагогика, личностно-ориентированное обучение, компетентностный подход, педагогические технологии, цифровое образование, непрерывное образование, повышение качества образования, педагогическая деятельность, интеграция в образовании.

KIRISH

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti ta'lim tizimining mazmuni va shakliga yangi talablarni qo'yimoqda. Globalizatsiya, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida ta'lim jarayoni doimiy ravishda yangilanib borayotgan murakkab ijtimoiy tizimga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, ta'lim paradigmalarining evolyutsiyasini o'rganish nafaqat pedagogika nazariyasi, balki amaliy ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim paradigmasi tushunchasi ilmiy adabiyotlarda keng qo'llanilib, u ma'lum bir davrda ta'lim tizimining maqsadi, mazmuni, metodlari va tashkil etish shakllarini belgilab beruvchi konseptual yondashuv sifatida talqin qilinadi. Bu tushunchaning ilmiy muomalaga kirib kelishi ko'p jihatdan Thomas Kuhn tomonidan ilgari surilgan paradigma nazariyasi bilan bog'liq bo'lib, u ilmiy tafakkur rivojlanishidagi tub o'zgarishlarni izohlashga xizmat qilgan.

Tarixiy jihatdan qaralganda, ta'lim tizimi turli davrlarda turlicha paradigmalarga asoslangan holda rivojlanib kelgan. Dastlab an'anaviy, bilimlarni tayyor holda yetkazishga yo'naltirilgan model ustun bo'lgan bo'lsa, keyinchalik shaxsni rivojlantirish, mustaqil fikrlashni shakllantirish va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan yangi yondashuvlar paydo bo'ldi. Bugungi kunda esa ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar, interfaol metodlar hamda kompetensiyaga asoslangan ta'lim konsepsiyasi keng qo'llanilmoqda. Bu jarayon ta'lim mazmunini yangilash bilan bir qatorda, pedagog faoliyati va o'quvchi shaxsining rolini ham tubdan o'zgartirib bormoqda.

Ayniqsa, maktabgacha va umumiy ta'lim tizimida ta'lim paradigmalarining yangilanishi alohida ahamiyatga ega. Chunki bolalarning erta yoshdan boshlab ijodiy fikrlashi, kommunikativ ko'nikmalari va mustaqil o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirish zamonaviy ta'lim siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli ta'lim paradigmalarining evolyutsiyasini ilmiy jihatdan tahlil qilish, ularning zamonaviy tendensiyalarini aniqlash va pedagogik amaliyotga tatbiq etish bugungi pedagogika fanining dolzarb vazifalaridan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbek pedagog olimlaridan B.X. Xodjayev ta'lim paradigmasini "jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq holda shakllanadigan, ta'limning maqsadi va mazmunini belgilovchi konseptual yondashuv" sifatida ta'riflaydi [Xodjayev B.X., Umumiy pedagogika, 2017-yil, 45-b.]. Ta'lim paradigmasidagi har qanday o'zgarish, avvalo, jamiyat ehtiyojlari va mehnat bozori talablarining o'zgarishi bilan belgilanadi. Demak, o'qituvchining kasbiy kompetensiyalari ham ijtimoiy buyurtma asosida yangilanib boradi.

Shuningdek, N.N. Azixodjayeva ta'lim paradigmasining mazmuni o'zgarishi o'qituvchi faoliyatining ham yangilanishini talab etishini ta'kidlaydi [Azixodjayeva N.N., Pedagogik texnologiyalar, 2014-yil, 23-b.]. Bu esa shuni anglatadiki, paradigma o'zgarishi faqat o'quv dasturlari yoki standartlar yangilanishi bilan cheklanmaydi, balki o'qituvchining metodik, kommunikativ, axborot-kommunikatsion va refleksiv kompetensiyalarining ham qayta shakllanishini talab etishi mumkin.

1. Ta'lim paradigmasi – bu ijtimoiy taraqqiyot mahsuli bo'lib, u o'qituvchining kasbiy faoliyati mazmunini belgilovchi asosiy omillardan biridir.
2. Paradigma o'zgarishi o'qituvchining rolini "bilim beruvchi"dan "ta'lim jarayonini tashkil etuvchi va boshqaruvchi" darajasiga olib chiqadi.
3. Zamonaviy kompetensiyaviy paradigmada o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi dinamik tizim sifatida namoyon bo'lib, u doimiy kasbiy rivojlanish va innovatsion faoliyatni talab etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ta'lim paradigmalarining evolyutsiyasi va zamonaviy tendensiyalarini o'rganish maqsadida ilmiy manbalarni kompleks tahlil qilish usullaridan foydalanildi. Ma'lumotlar asosan pedagogika, didaktika va ta'lim nazariyasiga oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, maqolalar hamda xalqaro tadqiqot materiallarini o'rganish orqali yig'ildi. Shuningdek, tarixiy yondashuv asosida turli davrlarga oid ta'lim paradigmalarining shakllanish bosqichlari ketma-ketlikda ko'rib chiqildi.

Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil usuli yordamida an'anaviy, shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy paradigmalar o'rtasidagi farq va o'xshashliklar aniqlashtirildi. Analitik-sintetik yondashuv orqali olingan ma'lumotlar umumlashtirilib, ularning nazariy va amaliy ahamiyati ochib berildi. Bundan tashqari, tizimli yondashuv asosida ta'lim paradigmalarining o'zaro bog'liqligi va uzluksiz rivojlanish qonuniyatlari tahlil qilindi. Olingan natijalar mantiqiy umumlashtirish va ilmiy interpretatsiya usullari orqali izohlandi hamda zamonaviy ta'lim tizimidagi asosiy tendensiyalarni aniqlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tarixiy jihatdan ta'lim paradigmalarning evolyutsiyasi an'anaviy (bilimga yo'naltirilgan), shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy paradigmalar bosqichlarida namoyon bo'ladi. An'anaviy paradigma asosida ta'lim jarayoni bilimlarni uzatish va ularni qayta tiklashga yo'naltirilgan bo'lib, o'qituvchi asosiy axborot manbai sifatida maydonga chiqadi. Bu yondashuv didaktik tizimining asoschilaridan biri bo'lgan Jan Amos Comenius qarashlarida ham ifodalangan. Uning Didactica Magna asarida ta'limning tizimliliigi va izchilligi asosiy tamoyil sifatida ilgari suriladi [Comenius J.A., Didactica Magna, 1657-yil, 112-b.].

Comeniusning mazkur fikrlariga nisbatan shuni ta'kidlash mumkinki, u o'z davri uchun nihoyatda progressiv g'oyalarni ilgari surgan. Ta'lim jarayonining tizimliliigi va izchilligi haqidagi qarashlari hozirgi zamonaviy didaktika uchun ham metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, o'quv materialini oddiydan murakkabga, yaqinidan uzoqqa, konkretlikdan abstraktlikka tamoyili asosida tashkil etish g'oyasi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Biroq, an'anaviy paradigma doirasida o'qituvchi markaziy subyekt, o'quvchi esa ko'proq passiv qabul qiluvchi sifatida talqin etiladi. Bu esa zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob bera olmaydi. Chunki bugungi kunda ta'lim jarayoni faqat bilimlarni uzatish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish, kommunikativ va reflektiv ko'nikmalarni shakllantirishni ham nazarda tutadi.

Shu nuqtai nazardan, Comeniusning tizimliliigi va izchillik tamoyillari zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv bilan inkor etilmaydi, aksincha, yangi mazmun bilan boyitiladi. Ya'ni, agar an'anaviy paradigmadagi tizimliliik bilimlarni tartibli uzatishga xizmat qilgan bo'lsa, bugungi kunda u kompetensiyalarni bosqichma-bosqich va integrativ tarzda shakllantirish metodologik asosi sifatida talqin etilmoqda.

Demak, ta'lim paradigmalarning evolyutsiyasi tarixiy uzviylik tamoyiliga asoslanadi: har bir yangi paradigma avvalgisini rad etmaydi, balki uni transformatsiya qiladi. Shu jihatdan, an'anaviy paradigma doirasida shakllangan didaktik tamoyillar zamonaviy ta'lim paradigmalarda o'qituvchining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish uchun nazariy poydevor vazifasini bajaradi.

Ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq holda rivojlanib boradi. Har bir tarixiy davrda ta'limning maqsadi, mazmuni va metodlari jamiyat ehtiyojlari hamda ilmiy qarashlarning rivojlanish darajasi bilan belgilanadi. Shu sababli pedagogika tarixida ta'lim paradigmalarning shakllanishi va evolyutsiyasi muhim ilmiy masalalardan biri hisoblanadi. Ta'lim paradigmalarning tarixiy rivojlanishi odatda bir necha asosiy bosqichlar orqali namoyon bo'ladi: an'anaviy ta'lim paradigmasi, rivojlantiruvchi ta'lim paradigmasi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim paradigmasi hamda kompetensiyaviy ta'lim paradigmasi.

Avvalo, an'anaviy ta'lim paradigmasi uzoq vaqt davomida ta'lim tizimining asosini tashkil etgan. Bu paradigma doirasida ta'lim jarayoni asosan bilimlarni uzatish va ularni mustahkamlashga qaratilgan bo'lib, o'qituvchi ta'lim jarayonining markaziy subyekt sifatida qaralgan. O'quvchilar esa ko'proq bilimlarni qabul qiluvchi va ularni qayta takrorlovchi sifatida talqin etilgan. Mazkur yondashuv pedagogika tarixida muhim o'rin tutgan bo'lib, uning nazariy asoslari ko'plab pedagog olimlarning ilmiy qarashlarida aks etgan. Xususan, didaktika fanining asoschilaridan biri hisoblangan Jan Amos Comenius ta'limning tizimliliigi, izchilligi va umumiyliigi tamoyillarini ilmiy asoslab bergan. Uning pedagogik qarashlariga ko'ra, ta'lim jarayoni aniq reja asosida tashkil etilishi, o'quv materialini oddiydan murakkabga qarab o'rgatilishi hamda barcha bolalar uchun ta'lim olish imkoniyati yaratilishi zarur hisoblangan.

Rivojlantiruvchi ta'lim paradigmasi – bu o'quvchilarning bilim, ko'nikma va shaxsiy salohiyatini faqat o'qituvchi tomonidan beriladigan ma'lumotlar orqali emas, balki faol va mustaqil faoliyat, tadqiqot va ijodiy jarayonlar orqali rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvdir. Bu paradigmaning asosiy g'oyasi shundaki, ta'lim jarayoni o'quvchining fikrlash, tahlil qilish, muammo yechish va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim paradigmasi – bu zamonaviy pedagogik yondashuv bo'lib, u ta'lim jarayonida har bir o'quvchining individual xususiyatlari, qobiliyatlari, qiziqishlari, bilim darajasi va ehtiyojlarini inobatga olgan holda bilim berishga qaratilgan. Uning asosiy g'oyasi shundaki, o'quvchi ta'limning passiv qabul qiluvchisi emas, balki faol ishtirokchi, subyekt sifatida qaraladi. Bu paradigmaning markazida o'quvchi turadi va barcha ta'lim jarayoni uning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Kompetensiyaviy ta'lim paradigmasi – bu o'quv jarayonini faqat bilim berishdan ko'ra, o'quvchida zarur kompetensiyalarni (ya'ni bilim, ko'nikma va malakalarni amaliyotda qo'llay olish qobiliyatini) shakllantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvdir. Bunda ta'limning maqsadi shunchaki faktlarni yodlash emas, balki o'quvchining amaliy va ijtimoiy muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishdir.

Keyingi bosqichda pedagogika fanida rivojlantiruvchi ta'lim g'oyalari shakllana boshladi. Bu yondashuvda ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsning intellektual va psixologik rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan deb qaraladi. Ushbu yo'nalishning rivojlanishida mashhur psixolog va pedagog olim Lev Vygotsky ning ilmiy qarashlari muhim ahamiyat kasb etadi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasiga ko'ra, ta'lim

jarayoni o'quvchining mavjud bilim va ko'nikmalariga tayanib, uni yangi rivojlanish bosqichiga olib chiqishga xizmat qilishi kerak. Bu g'oya zamonaviy pedagogika uchun ham muhim metodologik asoslardan biri hisoblanadi.

XX-asrning ikkinchi yarmidan boshlab ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan paradigma shakllana boshladi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonining markaziga o'quvchi shaxsini qo'yadi. Ya'ni, ta'limning asosiy maqsadi faqat bilim berish emas, balki shaxsning ijodiy imkoniyatlarini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish va uning individual xususiyatlarini hisobga olishdan iborat bo'ladi. Bu yo'nalishning rivojlanishida amerikalik pedagog va faylasuf John Dewey ning qarashlari alohida ahamiyatga ega. U ta'lim jarayonida amaliy faoliyat, tajriba orqali o'rganish va o'quvchilarning faolligini oshirish muhimligini ta'kidlagan. Deweyning fikricha, ta'lim hayot bilan uzviy bog'liq bo'lishi va o'quvchilarni real hayotiy muammolarni hal etishga tayyorlashi lozim.

Zamonaviy davrga kelib esa ta'lim tizimida kompetensiyaviy paradigma shakllandi. Ushbu paradigma global ta'lim tizimidagi o'zgarishlar, mehnat bozori talablarining yangilanishi hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Kompetensiyaviy yondashuvga ko'ra, ta'lim jarayonida o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko'nikmalar, ijtimoiy faollik, muammolarni hal etish qobiliyati hamda mustaqil o'rganish kompetensiyalari shakllantirilishi lozim. Bu esa ta'lim jarayonini tashkil etishda yangi pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va innovatsion yondashuvlardan foydalanishni talab etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shu bilan birga, ta'lim paradigmalarining evolyutsiyasi uzluksiz va o'zaro bog'liq jarayon hisoblanadi. Har bir yangi paradigma avvalgi tajriba va nazariy qarashlarga tayanadi hamda ularni yangi sharoitlarga moslashtiradi. Natijada ta'lim tizimi jamiyat rivojlanishi bilan hamohang ravishda takomillashib boradi. Ayniqsa, bugungi kunda raqamli texnologiyalar, global axborot makoni va innovatsion pedagogik yondashuvlar ta'lim paradigmalarining yanada rivojlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. The Structure of Scientific Revolutions / Kuhn T. – Chicago: University of Chicago Press, 1962-yil.
2. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi nashriyoti, 2017-yil. – 45-bet.
3. Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014-yil. – 23-bet.
4. Didactica Magna / Comenius J.A. – Amsterdam, 1657-yil.
5. Democracy and Education / Dewey J. – New York: Macmillan, 1916-yil.
6. Mind in Society / Vygotsky L.S. – Cambridge: Harvard University Press, 1978-yil.
7. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008-yil.
8. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006-yil.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.